

اندیشه سیاسی متفکران مسلمان

جلد چهاردهم

دکتر علی اکبر علیخانی

(دانشیار دانشگاه تهران)

و همکاران

پژشکده مطالعات فقهی و اسلامی
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

اندیشه سیاسی متفکران مسلمان؛ جلد چهاردهم

علی اکبر علیخانی و همکاران

(دانشیار دانشگاه تهران)

ناشر: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی

ویراستار: حبیب‌الله مهرچو و سمیه سیاه‌پشت

صفحه‌آرا: سمیه شاه‌علی‌زاده

طرح جلد: زهرا صفوی

لیتوگرافی: تارنگ

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۰

تیراژ: ۲۰۰۰

قیمت هر جلد: ۸۰۰۰ تومان

قیمت دوره: ۱۴۰۰۰۰ تومان

شابک دوره: ۰ - ۷۰ - ۵۵۶۷ - ۶۰۰ - ۹۷۸ - ج: ۱۴ - ۷ - ۸۴ - ۵۵۶۷ - ۶۰۰ - ۹۷۸

نشانی: تهران، خیابان پاسداران، خیابان شهید مومن‌نژاد (گلستان یکم)، شماره ۱۲۴، تلفن: ۲۲۵۷۰۷۷۷

سایت: www.iscs.ac.ir

پست الکترونیکی: info@iscs.ac.ir

کلیه آثار منتشره این پژوهشکده در جهت ایجاد فضای آزاد علمی و نظر شخصی نویسندگان مجبوراً آن است و لزوماً مورد تایید پژوهشکده نیست.

سرشناسه: علیخانی، علی اکبر، ۱۳۴۷ -

عنوان و نام پدیدآور: اندیشه سیاسی متفکران مسلمان / علی اکبر علیخانی و همکاران.

مشخصات نشر: تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری: نوزده ج.

شابک: دوره:

۰ - ۷۰ - ۵۵۶۷ - ۶۰۰ - ۹۷۸ - ج: ۱۴ - ۷ - ۸۴ - ۵۵۶۷ - ۶۰۰ - ۹۷۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

موضوع: اسلام و سیاست

موضوع: دانشمندان اسلامی — نظریه درباره سیاست و حکومت

موضوع: فیلسوفان اسلامی — نظریه درباره سیاست و حکومت

شناسه افزوده: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۰ الف ۸۲/ع ۲۲۱ BP

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۳۲

شماره کتابشناسی ملی: ۲۳۳۷۴۶۳

فهرست

دیباچه پژوهشگرده	بیست و یک
مقدمه	بیست و سه
جمال زاده/ دکتر محمدحسین جمشیدی	۱
ابوزهره/ دکتر ستار عودی	۴۳
طاہر حداد/ اصغر صادقی یکتا - دکتر ستار عودی	۵۷
آیت الله خویی/ دکتر محمد اکرم عارفی	۷۵
امام خمینی/ دکتر محمدحسین جمشیدی	۹۷
علامه طباطبائی/ دکتر علی اکبر علیخانی	۱۵۱
مودودی/ دکتر غلامرضا خسروی	۱۹۱
زکی نجیب محمود/ محمدرضا فرطوسی	۲۷۱
مالک بن نبی/ دکتر علی اکبر علیخانی	۳۰۳
محمد البهی/ اصغر صادقی یکتا - دکتر ستار عودی	۳۴۷
سید قطب/ زنده یاد سیروس سوزنگر	۳۶۱
حسن البنا/ غلامرضا خسروی	۳۹۹
محمدتقی شریعتی/ دکتر محمدحسین جمشیدی	۴۴۹
شادمان/ دکتر علی اکبر علیخانی	۵۰۱
بازرگان/ دکتر غلامرضا خواجهسروی	۵۲۵
نمایه ها	۵۷۷

فهرست تفصیلی

دیباچه پژوهشگرده	بیست و یک
مقدمه	بیست و سه

جمالزاده/ دکتر محمدحسین حسینی

مقدمه	۱
شرح حال	۲
۱. زندگی	۲
۲. شرایط سیاسی اجتماعی	۴
۳. آثار	۵
اندیشه سیاسی	
مبانی فکری	۷
۱. اصلاحات و نوگرایی	۷
۲. فعالیت سیاسی	۹
مفاهیم بنیادین سیاسی	۱۲
۱. سعادت و فضیلت‌گرایی	۱۲
۲. آزادی	۱۳
۳. قانون	۱۷
مردم و نظام سیاسی	۱۸

۱۸	۱. حکومت مطلوب و نظام دموکراسی
۱۹	۲. نفی استبداد سیاسی و مذهبی
۲۰	۳. مردم و مردم‌گرایی
۲۵	ملیت و فرهنگ ایرانی و غرب
۳۰	رسالت بیداری افکار عمومی
۳۲	انقلاب اسلامی ایران
۳۵	کاستی‌های اندیشه‌ای
۳۷	جمع‌بندی
۴۰	منابع

ابوزهرة / دکتر ستار عودی

۴۳	مقدمه
۴۳	شرح حال
۴۳	۱. زندگی
۴۵	۲. آثار
	اندیشه سیاسی
۴۵	انسان و جامعه
۴۵	۱. جامعه اسلامی
۴۷	۲. فردگرایی و جامعه‌گرایی در اسلام
۴۹	۳. وحدت اسلامی
۵۰	۴. تکامل اجتماعی
۵۰	مفاهیم سیاسی
۵۰	۱. استبداد و شورا
۵۱	۲. حاکمیت
۵۲	۳. عدالت
۵۲	۴. آزادی
۵۴	۵. حقوق زن در اسلام
۵۵	جمع‌بندی
۵۶	منابع

طاهر حداد / اصغر صادقی یکتا - دکتر ستار عودی

۵۷	مقدمه
۵۸	شرح حال

۵۸. ۱. زندگی

۶۱. ۲. آثار

اندیشه سیاسی

۶۲. استعمار و ویژگی‌های آن

۶۲. ۱. استعمار و توسعه‌نیافتگی کشور

۶۲. ۲. استعمار فرانسه و طرفداران آن

۶۳. ۳. قانون اساسی و تحت‌الحمایگی تونس

۶۴. ۴. استفاده ابزاری از امنیت عمومی

۶۵. ۵. سرکوب آزادی‌های مدنی

۶۵. استعمارستیزی و بازگشت به خویشتن

۶۵. ۱. بازگرداندن عظمت از دست‌رفته

۶۶. ۲. ارکان برپایی نهضت عمومی

۶۷. ۳. تأکید بر دین و ملیت

۶۸. ۴. جایگاه مطبوعات جامعه

۶۸. ۵. ضرورت نپرستیدن حاکمان

۶۹. ۶. دفاع از سندیکالیسم

۷۰. ۷. دفاع از حقوق زنان در جامعه

۷۱. جمع‌بندی

۷۳. منابع

آیت‌الله خویی / دکتر محمد اکرم عارفی

۷۵. مقدمه

۷۶. شرح حال

۷۶. ۱. زندگی

۷۷. ۲. شرایط سیاسی اجتماعی

۸۰. ۳. آثار

اندیشه سیاسی

۸۰. چهارچوب فکری

۸۰. ۱. مشی اجتهادی

۸۱. ۲. ولایت فقیه

۸۲. مبانی تفکر سیاسی

۸۳. ۱. حفظ نظام

۸۴. ۲. فرازمانی بودن احکام

۸۵	۳. ضرورت مدیریت اجتماعی
۸۶	ساختار اندیشه سیاسی
۸۷	۱. فقاقت
۸۸	۲. عدالت
۸۹	۳. مصلحت
۹۱	حکومت
۹۳	جمع‌بندی
۹۶	منابع
	امام خمینی / دکتر محمدحسین جمشیدی
۹۷	مقدمه
۹۹	شرح حال
۹۹	۱. زندگی
۱۰۱	۲. آثار
	اندیشه سیاسی
۱۰۴	مبانی فکری
۱۰۴	۱. معرفت‌شناسی
۱۰۷	۲. روش‌شناسی
۱۰۸	۳. هستی‌شناسی
۱۰۹	۴. نگرش کلامی و اعتقادی
۱۱۱	۵. انسان‌شناسی
۱۱۶	سیاست و حکومت
۱۱۶	۱. اصول اندیشه سیاسی
۱۱۷	۲. سیاست
۱۱۹	۳. گونه‌های سیاست
۱۲۲	۴. دین و سیاست
۱۲۴	۵. حکومت در اسلام
۱۲۷	ولایت فقیه
۱۲۷	۱. مبانی ولایت فقیه
۱۲۹	۲. براهین ولایت فقیه
۱۳۷	۳. شرایط، اختیارات و وظائف رهبر
۱۳۷	حکومت مطلوب و جمهوری اسلامی

۱۴۱	مردم و حکومت
۱۴۴	سیاست خارجی
۱۴۶	جمع‌بندی
۱۴۹	منابع

علامه طباطبایی / دکتر علی‌اکبر علیخانی

۱۵۱	مقدمه
۱۵۲	شرح حال
۱۵۲	۱. زندگی
۱۵۴	۲. آثار
	اندیشه سیاسی
۱۵۵	اجتماع
۱۵۵	۱. انسان و اجتماع
۱۵۷	۲. اسلام و اجتماع
۱۶۰	حاکم و حاکمیت سیاسی
۱۶۰	۱. ولایت‌پذیری
۱۶۲	۲. حاکم و اختیارات او
۱۶۵	اسلام و سیاست
۱۶۵	۱. اسلام و سیاست عملی
۱۶۹	۲. وحی، توحید و سیاست
۱۷۰	۳. آزادی
۱۷۴	۴. اخلاق و سیاست
۱۷۵	۵. عدالت
۱۷۶	۶. قلمرو سیاسی
۱۷۷	اسلام و دموکراسی غربی
۱۷۷	۱. روشن اسلام و روشن‌های دموکراسی
۱۸۱	۲. اکثریت و اسلام
۱۸۴	۳. غرب
۱۸۷	جمع‌بندی
۱۸۹	منابع

مودودی / دکتر غلامرضا خسروی

۱۹۱	مقدمه
-----	-------

۱۹۲	شرح حال
۱۹۲	۱. زندگی
۱۹۸	۲. آثار
	اندیشه سیاسی
۱۹۸	اسلام
۱۹۸	۱. جامعیت اسلام
۲۰۰	۲. ارائه برنامه سیاسی اجتماعی
۲۰۱	۳. پویایی و روزآمدی
۲۰۳	نظام سیاسی اسلام
۲۰۳	۱. حاکمیت خداوند
۲۱۷	۲. خلافت عمومی مسلمانان
۲۲۰	۳. حکومت اسلامی
۲۲۰	۳.۱. ویژگی‌های حکومت اسلامی
۲۲۲	۳.۲. حکومت دموکراتیک الهی
۲۲۶	۳.۳. ارکان نظام سیاسی اسلام
۲۲۸	۴. نظام حزبی و انتخاباتی
۲۳۰	۵. حقوق متقابل مردم و حکومت
۲۳۲	۶. اصول سیاست خارجی
۲۳۲	۷. قیام علیه حکومت باطل
۲۳۴	نهضت و انقلاب اسلامی
۲۳۴	۱. ضرورت انقلاب اسلامی درونی
۲۳۶	۲. زمینه‌ها و شرایط وقوع انقلاب اسلامی
۲۳۸	۳. تقدم اسلامی کردن جامعه بر کسب قدرت سیاسی
۲۴۲	جهاد
۲۴۲	تمدن غرب
۲۴۳	۱. مبانی تمدن غرب
۲۴۳	۱.۱. سکولاریسم
۲۴۵	۲.۱. ناسیونالیسم
۲۴۷	۱.۳. دموکراسی
۲۴۸	۲. ماده‌گرایی تمدن غرب و نقد علوم جدید
۲۵۱	۳. زوال و انحطاط تمدن غرب
۲۵۲	۴. تقابل تمدن اسلام و غرب

۲۵۹	مودودی و گفتمان اسلام سیاسی
۲۵۹	۱. نقد و نفی مدرنیته
۲۶۱	۲. گرایش به خشونت و عمل‌گرایی
۲۶۲	۳. گذر از اصلاح‌طلبی به بنیادگرایی
۲۶۴	جمع‌بندی
۲۶۷	منابع

زکی نجیب محمود/ محمدرضا فرطوسی

۲۷۱	مقدمه
۲۷۲	شرح حال
۲۷۲	۱. زندگی
۲۷۶	۲. آثار
	اندیشه سیاسی
۲۷۶	نقد جامعه و حاکمیت با محوریت کرامت انسانی
۲۷۸	علم‌گرایی
۲۷۸	۱. گرایش به پوزیتیویسم منطقی
۲۸۰	۲. آموزه‌های پوزیتیویسم
۲۸۲	شرق و غرب
۲۸۲	۱. رویارویی شرق و غرب
۲۸۴	۲. اصالت و معاصرت
۲۸۵	توسازی اندیشه عربی
۲۸۶	۱. پیراستن میراث
۲۸۶	۲. توجه به نیازهای امروز
۲۸۷	سیاست عملی
۲۸۷	۱. تجارب سیاسی
۲۹۰	۲. مواضع سیاسی
۲۹۱	مفاهیم سیاسی
۲۹۱	۱. هویت و تعلق
۲۹۳	۲. مسئله آزادی
۲۹۵	۳. تلفیق دین و دنیا
۲۹۶	جمع‌بندی
۳۰۰	منابع

مالک بن نبی/ دکتر علی‌اکبر علیخانی

۳۰۳	مقدمه
-----	-------

۳۰۴	شرح حال
۳۰۴	۱. زندگی
۳۰۵	۲. آثار
	اندیشه سیاسی
۳۰۵	ظهور و افول تمدن اسلامی
۳۰۵	۱. تمدن و ابعاد آن
۳۰۹	۲. شکل‌گیری تمدن
۳۱۱	۳. بسترهای تمدن و پیشرفت
۳۱۲	۴. انحطاط تمدن
۳۱۵	ناهماهنگی اجزای تمدن
۳۱۵	۱. عناصر سه‌گانه تمدن
۳۱۸	۲. طغیان عالم اشخاص در زمینه‌های اخلاقی
۳۱۸	۳. طغیان عالم اشخاص در زمینه‌های سیاسی
۳۲۰	۴. طغیان در عالم اشیاء
۳۲۱	اسلام و دموکراسی
۳۲۱	۱. جوهره دموکراسی
۳۲۲	۲. جوهره دموکراسی در اسلام
۳۲۲	۳. تفاوت دموکراسی در اسلام با سایر نظام‌ها
۳۲۵	۴. دموکراسی اسلامی در عمل
۳۲۷	۵. آزادی
۳۲۸	۶. افول جوهره دموکراسی در جهان اسلام
۳۳۰	جهان اسلام
۳۳۰	۱. جریان‌های فکری
۳۳۱	۲. چالش دو جریان فکری
۳۳۴	۳. عقب‌ماندگی و فرهنگ
۳۳۷	۴. عقب‌ماندگی جهان اسلام
۳۴۱	۵. آینده جهان اسلام
۳۴۲	۶. غرب و جهان اسلام
۳۴۳	جمع‌بندی
۳۴۵	منابع

۳۴۷	شرح حال
۳۴۷	۱. زندگی
۳۴۹	۲. آثار
	اندیشه سیاسی
۳۴۹	استعمار در جهان اسلام
۳۵۱	مارکسیسم و کمونیسم
۳۵۴	ناسیونالیسم عرب
۳۵۵	امت الهی و دولت
۳۵۶	اسلام و راسیسم (نولبرستر)
۳۵۷	جمع‌بندی
۳۵۹	منابع
	سید قطب/ زنده یاد سیروس سوزنگر
۳۶۱	مقدمه
۳۶۲	شرح حال
۳۶۲	۱. زندگی
۳۶۳	۲. شرایط سیاسی اجتماعی
۳۶۵	۳. آثار
	اندیشه سیاسی
۳۶۶	احیاء روحیه مبارزه
۳۶۷	عدالت اجتماعی
۳۶۸	۱. آزادی همه جانبه وجدان یا آزادی درونی
۳۶۹	۲. مساوات کامل انسانیت
۳۷۰	۳. تکافل؛ همکاری پایدار اجتماعی
۳۷۰	۳.۱. تکافل یا کفالت فردی
۳۷۱	۳.۲. تکافل میان فرد و خویشاوندانش یا تکافل خانوادگی
۳۷۲	۳.۳. تکافل میان فرد و اجتماع یا تکافل اجتماعی
۳۷۳	۳.۴. تکافل حاکم در قبال ملت
۳۷۴	۳.۵. تکافل ملت در قبال حاکم
۳۷۴	۳.۶. قوانین عدالت اجتماعی
۳۷۴	جامعه اسلامی، جامعه جاهلی
۳۷۷	ضرورت حکومت اسلامی
۳۷۹	پایه‌های حکومت در اسلام

۳۸۰	۱. عدالت فرمانروایان
۳۸۰	۲. فرمانبرداری افراد
۳۸۱	۳. مشاوره بین فرمانروایان و مردم
۳۸۳	حکومت صدر اسلام
۳۸۶	۱. ابوبکر
۳۸۶	۲. عمر
۳۸۷	۳. عثمان
۳۸۸	۴. علی علیه السلام
۳۸۹	جنگ و صلح و دلایل آن در حکومت اسلامی
۳۸۹	۱. جنگ
۳۹۳	۲. صلح
۳۹۵	جمع‌بندی
۳۹۷	منابع
	حسین البنا/ دکتر غلامرضا خسروی
۳۹۹	مقدمه
۴۰۰	شرح حال
۴۰۰	۱. زندگی
۴۰۴	۲. شرایط سیاسی اجتماعی
۴۰۹	۳. آثار
	اندیشه سیاسی
۴۰۹	اسلام
۴۰۹	۱. دین جامع و کامل
۴۱۰	۲. اسلام و سیاست
۴۱۱	۳. بازگشت به اسلام اصیل
۴۱۶	حکومت اسلامی
۴۱۶	۱. لزوم برقراری حکومت اسلامی
۴۱۸	۲. قانون و قانون‌گذاری
۴۱۸	۳. مبانی حکومت اسلامی
۴۱۹	۴. حکومت در عمل
۴۲۰	۵. چگونگی برقراری حکومت اسلامی
۴۲۳	۶. خلافت

۴۲۴	۷. نظام حزبی
۴۲۸	۸. جهاد
۴۳۰	۹. نظام اقتصادی اسلام
۴۳۳	تمدن غرب
۴۳۳	۱. ماهیت مادی، الحادی و نفسانی
۴۳۶	۲. تهاجم به جهان اسلام
۴۳۷	۳. واکنش‌های جهان اسلام
۴۳۸	۴. تعامل غرب و جهان اسلام
۴۳۹	بنا و جنبش‌های اسلامی
۴۴۲	جمع‌بندی
۴۴۵	منابع
	محمدتقی شریعتی / دکتر محمدحسین جمشیدی
۴۴۹	مقدمه
۴۵۰	شرح حال
۴۵۰	۱. زندگی
۴۵۳	۲. شرایط سیاسی اجتماعی
۴۵۶	۳. آثار
	اندیشه سیاسی
۴۵۷	مبانی فکری
۴۵۷	۱. جهان‌بینی و ایدئولوژی
۴۵۸	۲. بنیان‌های اعتقادی و کلامی
۴۶۲	۳. علم و عقل و دین (عرفت‌شناسی)
۴۶۸	۴. انسان‌شناسی
۴۷۱	امامت و رهبری
۴۷۵	جامعه
۴۷۷	اسلام؛ دین اجتماع و سیاست
۴۸۲	دین و حکومت
۴۸۵	حکومت و قانون
۴۸۹	آزادی و عدالت
۴۹۲	اصلاح‌گری و احیای حیات دینی
۴۹۴	وحدت امت

۴۹۵	غرب
۴۹۶	جمع‌بندی
۴۹۸	منابع

شادمان / دکتر علی‌اکبر علیخانی

۵۰۱	مقدمه
۵۰۲	شرح حال
۵۰۲	۱. زندگی
۵۰۳	۲. شرایط سیاسی اجتماعی
۵۰۶	۳. آثار

اندیشه سیاسی

۵۰۶	ایران؛ علل عقب‌ماندگی، چالش‌های همیشگی
۵۰۶	۱. شخصیت فکلی مسلک ایرانیان
۵۰۶	۱.۱. نماد فکلی در ایران
۵۰۷	۱.۲. هویت و تبعات فکلی
۵۱۱	۲. آشفتنی فکری جامعه ایران
۵۱۲	۲.۱. سطحی‌نگری فکری
۵۱۳	۲.۲. اختلاف دیدگاه‌های غیرعلمی
۵۱۴	۲.۳. فقدان گفت‌وگو مشترک بین فرهیختگان
۵۱۴	۳. عوامل فرهنگی شخصیتی

۵۱۷	تمدن غرب و ایران
۵۱۷	۱. ایران؛ جدال بر سر هویت
۵۲۰	۲. ماهیت غرب و تمدن آن
۵۲۲	۳. هجسه فرهنگ و تمدن غرب
۵۲۳	۴. تعامل ما با تمدن غرب
۵۲۴	ضرورت و راه‌های تسخیر تمدن فرهنگی
۵۲۴	۱. دانشمندان و مراکز علمی
۵۲۶	۲. زبان فارسی و نظام تعلیم و تربیت بویا
۵۳۱	جمع‌بندی
۵۳۳	منابع

بازرگان / دکتر غلامرضا خواجهمروی

۵۳۵	مقدمه
-----	-------

۵۳۵	شرح حال
۵۳۵	۱. زندگی
۵۴۰	۲. آثار
	اندیشه سیاسی
۵۴۰	مبانی فکری
۵۴۳	دین و سیاست
۵۴۶	۱. رابطه دین و سیاست در آثار متقدم بازرگان
۵۴۶	۱.۱. رابطه مفهومی دین و سیاست
۵۵۲	۱.۲. رابطه مصداقی دین و سیاست
۵۵۴	۲. رابطه دین و سیاست در آثار متأخر بازرگان
۵۵۴	۲.۱. رابطه مفهومی دین و سیاست
۵۶۱	۲.۲. رابطه نهادی دین و سیاست
۵۶۲	مفاهیم و مکاتب سیاسی
۵۶۲	۱. فلسفه غرب
۵۶۴	۲. پراگماتیسم
۵۶۵	۳. دموکراسی
۵۶۶	۴. اومانیسم
۵۶۸	۵. لیبرالیسم
۵۶۹	۶. کمونیسم
۵۶۹	۷. ناسیونالیسم
۵۷۰	۸. سکولاریسم
۵۷۲	۹. استعمار
۵۷۲	نوسازی
۵۷۵	جمع‌بندی
۵۷۶	منابع

نمایه‌ها

۵۷۷	نمایه کسان
۵۸۵	نمایه مکان‌ها
۵۸۹	نمایه موضوعی
۶۰۳	نمایه متفکران
۶۱۳	نمایه نویسندگان

دیباچه پژوهشکده

لیکن چو فکور شود کسی را خورشید در پیش نهد به جای خورشید، چراغ
محصول پژوهشی کلان، به نام اندیشه سیاسی متفکران مسلمان اکنون و سرانجام بر خوان مطالعه و استفاده
اهل دانش و فضل قرار می گیرد. اما کدام انگیزه ما را به صلاهی یاران جهت پذیرا شدن از این طعام معنوی
فرا می خواند؟ آیا اینجا و در میانه این چند جلد کتاب، محصولی درخور مخاطب و متناسب با میراث علمی
و تمدنی ما عرضه شده است؟ این پرسش را حتی وامی نهم و تعرضی نمی زنیم به وضعیتی که در آن،
پندار، گفتار و کردار ما جامه هستی به خود می گیرد و از خود می پرسیم «ما ایرانیان، اکنون کجاییم؟» البته که
ارائه پاسخ به این پرسش، در این مجال، نه در توان ماست و نه هدف ما؛ ولی این اندازه آشکار است که
ارائه پاسخ منوط به شناخت وضع تفکری است که از ذهن و زبان ما ایرانیان ساطع و جاری می شود. اینکه
وضع تفکر ما به طور عام و وضعیت تفکر سیاسی به طور خاص چگونه است، درست ایستگاه تامل ما در
طرح چنین مجموعه ای از مقالات بوده است و از میان همه مولفه های کنونی وضع معرفتی ما ایرانیان، یکی
بیش از سایر موارد، مشوق ما برای پژوهش و تالیف این مقالات شده است و آن اینکه معرفت ما - از میان
سایر شرایط - وضع گسسته ای را تجربه می کند. این مولفه ای است برآمده از پژوهش های سابق و
دغدغه های لاحق، به نحوی که تقریباً می توان گفت در خصوص آن تقریباً «اجماع معرفتی» وجود دارد. با
نگاه به گسست پیش گفته این سروده پارسی به ذهن تبادر می یابد که:

آن مصر مملکت که تو دیدی خراب شد و آن نیل مکرمت که شنیدی سراب شد
نخل از کجا چرد که گیا زهر ناب شد و آن بو تراب علم به زیر تراب شد

البته این وضع رو به سستی و ناامیدی ندارد بلکه نخست پیامد نیک آگاهی از آن گسست، خود
ایجاد انگیزه و شوق به سوی آینده ای روشن است که راه آن، کوشش جدی و صادقانه است:
اندر این ره می تراش و می خراش تا دم آخر دمی غافل مباش

با در نظر داشت این «اصل موضوع»، اکنون روشن است که شناخت در وضعیت گسست و فراموشی تاریخ و اندیشه تاریخی و عمل برخاسته از آن، از واقعیت فاصله می‌گیرد و سرانجام هیمنه سرگرانی و خیمه سرگردانی را بر دارندگانش استوار می‌سازد به نحوی که عالم و عامل آن، چه بسا به امور غیر واقعی و تخیلی بپردازد و از زندگی عینی فاصله بگیرد؛ یا به واسطه فرو رفتن در امور بی‌سرانجام و روزمرگی فکری، از شور و شوق و حرکت بازماند؛ این در حالی است که بزرگان سنت فکری ما گوشزد کرده‌اند که راه معرفت، معتدل و پیوسته است و حتی «یقین» هم مالویی برای سکونت نیست.

اکنون، و در شرایط گسست، «دانش سیاسی موجود» نیز مخدوش توقعات و دستخوش توهمات شده است و فاقد وجه بسیاری است که از مولفه‌های اساسی معرفت سیاسی است. به عنوان مثال، بسیار دیده می‌شود که در آنچه معرفت سیاسی می‌خوانندش، «حق یافت می‌نشود»، حتی اگر مراد از آن همه تقلا و تلاش، حق بوده باشد؛ چرا که در گام نخست، «دارنده» حق، یعنی انسان، به فراموشی سپرده شده است. این در حالی است که حق، موهبت بی‌بدیل خدای رحمان به آدمیان است. در شرایط غفلت از تاریخ اندیشه، انسان‌دوستی به وضعیت بی‌توجهی به انسان مبدل می‌شود. این وضعیت، یعنی انقطاع از میراث فکری و در نتیجه آن، فراموشی انسان نزد علوم پژوهندگان ما، شمه‌ای سراسری و نعتی عالمگیر به خود گرفته است.

در این میان، «معرفت سیاسی» که خدای معارف انسانی است و «دانش هدف» می‌باشد و قرار بوده و هست که «هدف دانش» را شناسایی و تعریف و تمهید کند، در جبهه عوامل سلبی و ایجابی متعدد، بدانجا کشیده شده است که نه از همه آن اطلاعی در دست است و نه آنچه هست تماماً کارا شده است. در نتیجه می‌بینیم که آشکار و پنهان معرفت سیاسی، در بهترین حالت، و در کشاکش گرایش‌ها و گروه‌های بی‌آغاز و بی‌انجام، ندانسته به یک تفتن یا گاهی ابزار تقلیل یافته است. این وضعیت برای ملتی که در سابقه‌اش به «دروغ‌سوزی» و «حق‌سازی» متصف است و در لایحه‌اش «حق و عدالت» را شعار و هدف خود قرار داده بسی سخت و تأمل‌برانگیز است؛ بسیاری از جنبش‌های اجتماعی در پهنه ایران فرهنگی و در گستره تاریخ، برخاسته از همین نگرانی بوده است. به نحوی که می‌توان از یک زاویه انقلاب اسلامی ایران را نیز به عنوان اعتراضی به این وضعیت خواند.

هدف از تألیف و انتشار این مجموعه، تذکره‌ای است پایدار مبنی بر «ن» گسستن از کلیت سنت اندیشه، و رویگردانی از گسستی که بر ما وارد آمد، و از ما گرفت آنچه را که اکنون حسرتش را بر لب و بارش را بر دوش می‌کشیم. بنابراین اگر داد سخن می‌رود که «وضع معرفتی ما گسسته از تاریخ خود» است، بیداد سکوت نسبت به «تاریخ اندیشه بشری» را هم روا نمی‌دارد؛ البته که شرایط بومی و محلی را باید در نظر داشت، اما نکته اینجاست که در نظر داشتن اقتضائات، خود اقتضای معرفت است نه ناشی از تحمیل سیاست‌های سیاست و اقتصاد و فرهنگ. پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری با احتساب یک آگاهی و یک هشدار (آگاهی در باب گسسته بودن وضع معرفت ما و هشدار در باب نگسستن از کلیت میراث فکری بشر) مجموعه نوزده جلدی اندیشه سیاسی متفکران مسلمان را تقدیم می‌دارد و معترف است که «جنتا بیضاعه مزجاة»، اما انتظار «لوف لنا الکیل» را نداریم؛ بلکه چشم به راه نقد و گفت‌وگوی شما هستیم.